

Μακεδονικά

Τόμ. 1

Ειδοποιητήριον στέψεως εκ Κλεισούρας

Στέφανος Βούτσιας, Σοφία Βούτσια

doi: [10.12681/makedonika.9131](https://doi.org/10.12681/makedonika.9131)

Copyright © 2016, Στέφανος Βούτσιας, Σοφία Βούτσια

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Βούτσιας Σ., & Βούτσια Σ. (2017). Ειδοποιητήριον στέψεως εκ Κλεισούρας. *Μακεδονικά*, 1, 264–276.
<https://doi.org/10.12681/makedonika.9131>

ΓΑΜΗΛΙΑ ΕΘΙΜΑ ΕΝ ΣΙΑΤΙΣΤΗ

Ἡ κατωτέρω περιγραφὴ τῶν ἐθίμων περὶ γάμου ἐν Σιατίστῃ εἶναι περικοπὴ ἐκ τινος ὀμιλίας, τὴν ὁποίαν ἐξεφώνησε τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1873 (ἢ ἀρχὰς τοῦ 1874 :) ἐν τῷ Ἀναγνωστηρίῳ τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ Φιλολογικοῦ Συλλόγου ὁ καθηγητὴς τοῦ Γυμνασίου Κ. Γ. Οἰκονόμου. Ὁ Κ. Γ. Οἰκονόμου κατήγετο ἐκ Σιατίστης, ὑπῆρξε δὲ καθηγητὴς τοῦ Ἑλληνικοῦ Γυμνασίου Θεσσαλονίκης κατὰ τὰ ἔτη 1868 κέξ. καὶ ἀπέθανε τὸ 1892. Οὗτος ἐξεφώνησε σειρὰν ἐκ τεσσάρων ὀμιλιῶν περὶ γάμου, τὸ αὐτόγραφον κείμενον τριῶν ἐκ τῶν ὁποίων (τῆς Βας, Γης καὶ Δης) ἔθεσεν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν « Μακεδονικῶν » ἡ ἀξιότιμος κυρία Ἑλένη Φιλιππίδου, γένος Κωτούλα, ἐκ Σιατίστης καταγομένη, εἰς τὴν ὁποίαν τὸ ἐνεπιτευσθῆ ὁ υἱὸς τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ κ. Θεόδωρος Κ. Οἰκονόμου, δι' ὃ ἐπιτραπήτω εἰς ἡμᾶς, νὰ ἐκφράσωμεν καὶ δημοσίᾳ ἐνταῦθα τὰς εὐχαριστίας μας εἰς ἀμφοτέρους.

Τὸ κείμενον τῆς πρώτης ὀμιλίας δὲν ἔχομεν ὑπ' ὄψιν μας, ὡς ἀνεφέραμεν, ἐκ τοῦ προοιμίου ὅμως τῆς δευτέρας ὀμιλίας πληροφορούμεθα τὸ περιεχόμενον αὐτῆς. « Ἐν εἶδει εἰσαγωγῆς » προσπαθεῖ ὁ ὀμιλητὴς νὰ καταδείξῃ « πόσον ὠφέλιμος καὶ ἀναγκαία εἶναι εἰς ἡμᾶς τοὺς νεωτέρους Ἕλληνας ἡ γνῶσις τοῦ δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ ἡ σύγκρισις τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων, τὰ ὁποῖα ἐκεῖνοι εἶχον, πρὸς τὰ σημερινά, τὰ ἐπικρατοῦντα εἰς ἡμᾶς, . . . διότι αὐτὰ πρὸ πάντων μαρτυροῦν τὴν γνησιότητα τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν καταγωγῆς . . . ἀλλὰ καὶ διότι αὐτὰ εἶναι τρόπον τινὰ ὁ καθρέπτης, εἰς τὸν ὁποῖον ζωηρῶς ἀπεικονίζεται ἡ ἠθικὴ κατάστασις τοῦ ἔθνους. . . Ἡ ἐθνικὴ φιλοτιμία, τὸ καλῶς ἐννοούμενον ἐθνικὸν συμφέρον ἀπαιτεῖ νὰ προσπαθῶμεν νὰ γνωρίσωμεν τὰ ἑλληνικὰ ἦθη καὶ ἔθιμα καὶ τὰ ἀρχαῖα καὶ τὰ σημερινά ».

Εἰς τὴν δευτέραν ὀμιλίαν, ἐκφωνηθεῖσαν κατὰ τὴν ἐπικεφαλίδα αὐτῆς τὴν 21ην Ὀκτωβρίου 1873, ἐξετάζει γενικὰ α) ποίαν ἰδέαν εἶχον περὶ τοῦ γάμου οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες καὶ β) πῶς ἐτελεῖτο ὑπ' αὐτῶν ὁ γάμος.

Εἰς τὴν τρίτην ὀμιλίαν, ἐκφωνηθεῖσαν τὴν 9ην Δεκεμβρίου 1873, ἐξετάζει ἐν συνεχείᾳ τῆς δευτέρας « ποίαν ἰδέαν περὶ γάμου ἔχομεν ἡμεῖς οἱ νεώτεροι Ἕλληνες ». Ἡ ὀμιλία αὕτη ἔχει περισσότερον τῶν ἄλλων ἐποικοδομητικὸν κυρίως χαρακτῆρα.

Εἰς τὴν τετάρτην ὀμιλίαν ἐξετάζει, ποῖα τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα τοῦ γάμου ἐν Σιατίστῃ τῆς Δυτ. Μακεδονίας, ἂν καὶ ὁ τίτλος τῆς ὀμιλίας του εἶναι εὐρύτερος : « Ἡθῆ καὶ ἔθιμα τοῦ γάμου παρὰ τοῖς νεωτέροις Ἕλλησι καὶ

ἰδίως ἐν Σιατίστῃ κατὰ τὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν». Εἰς τὴν εἰσαγωγὴν του (τρεῖς σελίδες) ἀρέσκειται πολὺ εἰς γενικότητος καὶ ἐξηγεῖ τὴν συγγένειαν καὶ διαφορὰν τῶν δύο λέξεων: ἡθῆ καὶ ἔθιμα. Κατόπιν εἰσέρχεται εἰς τὴν περιγραφὴν τῶν ἐθίμων περὶ γάμου, τὴν ὁποίαν μεταδίδομεν ὡς ἔχει κατωτέρω. Εἰς τὴν περιγραφὴν αὐτὴν θὰ συναντήσῃ τις κοινὰ τινα σημεῖα μετὰ τῆς ἐν τῷ τόμῳ τούτῳ σελ. 123 κέξ. δημοσιευθείσης πραγματείας περὶ τοῦ Γάμου ἐν Βογοτσικῷ Δ. Μακεδονίας τοῦ κ. Α. Λέτσα. Ἐν τούτοις ἐπροτιμήσαμεν νὰ δημοσιεύσωμεν τὴν περιγραφὴν τοῦ Κ. Οἰκονόμου ὡς ἔχει καὶ νὰ μὴ ἀρκεσθῶμεν εἰς περικοπὰς ἢ παραπομπάς, αἱ ὁποῖαι δὲν θὰ μᾶς ἔδιδον ἀκριβῆ εἰκόνα τῶν περὶ γάμου ἐθίμων τῆς Σιατίστῃς· ἐξ ἄλλου ἐνταῦθα πρόκειται περὶ ἀρκετὰ συντόμου περιγραφῆς. Ἐκτὸς τούτου ἢ καθ' ἕκαστα περιγραφῆ τῶν τοπικῶν ἐθίμων διαφόρων πόλεων ἢ περιοχῶν τῆς Μακεδονίας δύναται νὰ προσφέρῃ πολλὰς ὑπηρεσίας εἰς τὸν εἰδικὸν ἐκείνον ἐρευνητὴν, ὁ ὁποῖος καὶ θὰ δυνηθῆ νὰ καθορίσῃ τὰ κοινὰ καὶ μὴ κοινὰ σημεῖα ἐκάστου τόπου. Πάντως συμμεριζόμεθα τῆς συμβουλῆς τοῦ Κ. Οἰκονόμου, τὴν ὁποίαν οὗτος δίδει, ὡς κατακλείδα τῶν περὶ γάμου ὁμιλιῶν του, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι ἐγράφη αὕτη τὸ 1873 (ἢ 1874): « ἄρα γε οἱ ἀπανταχοῦ λόγοι εἴτε διδάσκαλοι εἴτε μὴ, δὲν δύναται καὶ αὐτοὶ συνάζοντες τὴν ὕλην ταύτην ὡς ἐθνικὸν κειμήλιον νὰ παραδώσωσιν αὐτὴν πρὸς ἐπεξεργασίαν; Εἴτε μικρά, εἴτε μεγάλη θεωρηθῆ ἢ ὠφέλεια ἢ ἐκ τούτου, εἶναι ὅμως ἐθνικὴ ὠφέλεια καὶ ὡς τοιαύτην πᾶς φιλόπατρις ὀφείλει νὰ ἐπιδιώξῃ αὐτήν, ὅσον δύναται, ἔστω καὶ σμικρὸν λίθον φιλοτιμούμενος νὰ συνεισφέρῃ εἰς τὸ μέγα τῆς ἀναγεννωμένης Πατρίδος οἰκοδόμημα, ἔστω καὶ δύο μόνον ὀβολοὺς νὰ δώσῃ εἰς τὸ ἱερόν αὐτῆς Γαζοφυλάκιον ».

Ἐθιμα τοῦ γάμου ἐν Σιατίστῃ¹⁾

Ἐπὶ Κ. Γ. Οἰκονόμου

1. Ὁ ἀρραβῶν

Προοίμιον τοῦ γάμου εἶναι ὁ ἀρραβῶν. Ἡ ἡλικία τῆς ἀρραβωνιζομένης νέας εἶναι συνήθως τὸ 18^{ον} ἔτος, τοῦ δὲ ἀρραβωνιζομένου νεανίου τὸ 25^{ον} ἔτος περίπου. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἢ πρότασις γίνεται παρὰ τῶν οἰκείων τῆς νέας πρὸς τοὺς οἰκείους τοῦ νεανίου ἢ καὶ πρὸς τὸν ἴδιον διὰ προξενητρίας ἢ καὶ προξενητοῦ, καθὼς τὸ πάλαι διὰ προμνηστρίας ἢ προμνήστορος. Ἄφ' οὗ ὁ πατὴρ ἢ ὁ κηδεμὼν τῆς νέας, λαβὼν καὶ τὴν συγκατάθεσιν αὐτῆς, στείλῃ ἐνυπόγραφον σύμφωνον τῆς προικῆς, τὸ λεγόμενον «ξεστοίχι», καὶ ὁ

1. Αἱ ἐκάστοτε ἐρμηνευτικαὶ ὑποσημειώσεις ὡς καὶ οἱ ὑπότιτλοι προσετέθησαν ὑφ' ἡμῶν.

μελλόνυμφος παραδεχθῆ αὐτό, ὁ ἄρραβὼν θεωρεῖται τετελεσμένος καὶ πάραυτα κοινοποιεῖται. Τότε ὁ ἄρραβωνιαστικὸς προσκαλεῖ τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους καὶ τραγωδοῦντες πηγαίνουν νὰ ἴδουν τὴν νύμφην, παραλολουθοῦσι δὲ καὶ γυναῖκες. Μετὰ τὴν ὑποδοχὴν παρουσιάζεται ἡ νύμφη καὶ προσκυνεῖ τρίς. Ἐπὶ τὸ σῆμα, τὸ στάσιμον καὶ τὸ βάδισμα τῆς νύμφης καὶ τότε καὶ μετὰ ταῦτα ἐν ὅσῳ διαρκεῖ ὁ γάμος εἶναι ὑπὲρ τὸ δέον σεμνοπρεπὲς καὶ κατήντησε τὸ λεγόμενον αὐτὸ «*καμάρωμα*» σχεδὸν γελοῖον καὶ παροιμιῶδες (*καμαρώνει σὰν τὴν νύμφην*)· τὸ μὲν σῶμα ὄρθιον, ἡ κεφαλὴ ἀτενής, ἀλλ' οἱ ὀφθαλμοὶ ἐστραμμένοι πρὸς τὰ κάτω διαρκῶς, τὸ στόμα κατάκλειστον καὶ ἐρύθημα αἰδοῦς ἐπικάθηται ἐπὶ τοῦ προσώπου, αἱ χεῖρες ἔμπροσθεν ἐπὶ τῆς ζώνης καὶ αἱ δύο μηχανικῶς ἐπιτεθειμένοι καὶ οἱ πόδες μόλις κινούμενοι κατὰ τὸ βάδισμα. Ἦθελε νομίζει τις, ὅτι βλέπει αἰγυπτιακὸν ἄγαλμα θεᾶς τινος ἀργὸν καὶ μηδὲν ἄλλο ἐκφράζον, εἰ μὴ τεχνητὴν καὶ βεβιασμένην σεμνοπρέπειαν. Ἄμα παρουσιαζομένης τῆς νύμφης εὐχονται οἱ πάντες ὁμοφώνως «*καλὴν στερέωσιν*», «*νὰ ζήσουν καὶ νὰ γηράσουν*», ἡ δὲ νύμφη κύπτουσα ἑλαφρῶς τρίς προσκυνεῖ, τὸ ὅποιον ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ *καλῶς ὄριστε καὶ εὐχαριστῶ*. Ἀκολούθως ἡ ἀσπάζεται τὴν δεξιὰν ὄλων ἀνεξαιρέτως τῶν συνελθόντων ἢ, ἂν θελήσουν οὗτοι νὰ τὴν ἀπαλλάξουν ἀπὸ τοιαύτην βάσανον, ἀποχωρεῖ καὶ παρουσιάζεται ὡσαύτως εἰς τὰς γυναῖκας. Ἐπὶ τέλους, ἀφ' οὗ προσφερθῆ βασιλικὸς ἐπιχρυσωμένος εἰς τὸν γαμβρὸν καὶ εἰς τοὺς μετ' αὐτοῦ, ἀναχωροῦν. Κατὰ δὲ τὴν ἀναχώρησιν ἡ μὲν νύμφη ἴσταται παρὰ τὴν ἔξοδον καὶ ἀσπάζεται τότε ἐνὸς ἐκάστου τῶν ἀναχωρούντων τὴν δεξιὰν, οἱ δὲ οἰκιακοὶ τοῦ γαμβροῦ καὶ ὁ γαμβρὸς τελευταῖος, δωρίζουσι εἰς τὴν νύμφην χρυσᾶ νομίσματα, ἀρκετά, τὰ ὅποια καὶ λέγονται *προγαμιαῖα δωρεά*. Ὁ δὲ τοιοῦτος ἄρραβὼν, καίτοι τόσον ἐπισήμως γενόμενος, θεωρεῖται ὅμως ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας ὡς «*ψιλὰ σύμφωνα*», διότι δὲν συνοδεύεται ὑπὸ ἱεροτελεστίας καὶ ὑπόκειται εἰς διάλυσιν. Ἀκολούθως οἱ οἰκεῖοι καὶ συγγενεῖς τῆς νύμφης ἄλλην τινὰ ἡμέραν, καὶ μάλιστα ἑορτήν, πηγαίνουν καὶ αὐτοὶ ἐπισήμως νὰ ἴδουν τὸν γαμβρὸν. Ἀνταλλάσσονται δὲ μερικώτεροι ἐπισκέψεις καὶ δῶρα καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἄρραβῶνος.

2. Ὁ γάμος

Μετὰ τὴν ἀπροσδιόριστον διάρκειαν τοῦ ἄρραβῶνος ἄρχεται τέλος πάντων ὁ γάμος ἀπὸ τὴν Κυριακὴν, καθ' ἣν ὁ πατὴρ ἢ ὁ κηδεμὼν τῆς νύμφης διὰ τινος οἰκιακοῦ ἢ συγγενοῦς μετρῶ εἰς τὸν γαμβρὸν τὸ λεγόμενον «*τράχωμα*» (ἢ «*νάχτι*»), ὅσα δηλαδὴ χρήματα ὑπεσχέθη νὰ δώσῃ ὡς προῖκα, ὁ δὲ

γαμβρὸς στέλλει εἰς τὴν νύμφην τὰ «μαζιά»¹⁾ μὲ Ἴκναν,²⁾ σάπωνα καὶ μὲ ζαχαρικά, προηγείται δὲ πάντοτε εἰς τὴν ἀποστολὴν τῶν δώρων ἢ *καναβύτα*³⁾ μὲ τὸ κρασί, δηλαδὴ θήκη περιέχουσα δύο φιάλας οἴνου, διότι ὁ οἴνος εὐφραίνει τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὸν Δαβίδ, καὶ θεωρεῖται ὡς σημεῖον χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης προσφερόμενος. Τὴν δὲ ἐφεξῆς Τετάρτην ἢ Πέμπτην περὶ τὸ ἑσπέρας «πιάνουν τὰ προζύμια» καὶ εἰς τοῦ γαμβροῦ καὶ εἰς τῆς νύμφης τὴν οἰκίαν. Προσκαλοῦνται δηλαδὴ αἱ γυναῖκες μᾶλλον καὶ τὰ κοράσια τῆς γειτονιάς καὶ τῶν πλησιεστέρων συγγενῶν, ἀφ' οὔ δὲ συνέλθουν ἐντὸς δωματίου, τίθεται εἰς τὸ μέσον σκάφη καὶ ἐντὸς τῆς σκάφης ἄλευρον ἄρκετὸν καὶ ἐπὶ τοῦ ἀλεύρου ζύμη, ἐν δακτυλίδιον καὶ παραδες ἢ ἄλλα μικρὰ νομίσματα. Ἐπικαθίηται δὲ πρὸς μὲν τὸ ἐν ἄκρον τῆς σκάφης παιδίον ἐπὶ ἐφιππίου (σέλλας) περιεζωσμένον σπάθην, πρὸς δὲ τὸ ἕτερον ἄκρον μικρὸν κοράσιον ἀνακομβωμένον καὶ χαρακτηρίζει τὴν ζύμωσιν, τὴν ὁποίαν ἀποπληροῖ νεάνις τις, συμφύρουσα καὶ τὸ δακτυλίδιον καὶ τὰ νομίσματα. Παρατηρεῖται δὲ νὰ συγγενεύουν πρὸς τὸν γαμβρὸν ἢ τὴν νύμφην τὰ δύο ἀντικρὺ καθήμενα μικρά, ἄρρεν καὶ θῆλυ καὶ νὰ ἔχωσι ζῶντας τοὺς γονεῖς καὶ ἀδελφούς καὶ ἀδελφάς. Τοῦτο δὲ ὄλον φαίνεται προαπεικονίζον τὸν συζυγικὸν βίον καὶ τὴν σχέσιν τοῦ ἀνδρὸς πρὸς τὴν γυναῖκα. Ὅθεν ἡ κολούρα, ἡ ἐκ τοῦ ζυμωθέντος χυμοῦ κατασκευαζομένη τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν, λέγεται *πρώπκαστος*, ὃ ἔστι προαπεικαστος· τὸ δὲ ἀπεικάζω ἀντὶ τοῦ ἐννοῶ καὶ καταλαμβάνω εἶναι πολὺ εὐχρηστον ἐκεῖ.⁴⁾ Ἀφ' οὔ συμπληρωθῆ τὸ ζύμμα καὶ ἐπικαλυφθῆ ἐπιτίθεται εἰς τὸ ἐφιππίον μετὰ τῆς σπάθης ἐπ' αὐτοῦ καὶ ζώνης μέχρι τῆς πρωίας. Ἐνῶ δὲ γίνεται ἡ ζύμωσις, τὰ μουσικὰ ὄργανα συγχρόνως παίζουσι (*παίζουσι τὰ λαλούμενα*) καὶ ᾄσματα κατάλληλα ᾄδονται καθὼς τὸ ἐξῆς :

*Τοῦ κῆρ γαμπροῦ ἢ μάννα, φιλά ᾿ν' ἀσκομπωμένη,
ἀνεβαίνει, κατεβαίνει, τὸν ἥλιον παραγγέλλει :*
*«Ψῆσε, Ἡλιάκη μ', ψῆσε, τούτην τὴν ἑβδομάδα,
χαρὰν θέλω νὰ κάμω, γαμπρὸν νὰ προσβοδίσω,
νύμφην θὰ καρτερήσω».*

1. *μαζιά* = δρυοκοκκίδες ἢ δρυοκοκκίδια χρησιμοποιούμενα ὡς βαφικὴ οὐσία καὶ ἀποστελλόμενα ὁμοῦ μὲ τὴν Ἴκναν πρὸς τὴν νύμφην.

2. Ἴκνα, ἀλλαχοῦ *ὀκνά* καὶ *κνά* (ἢ χεννά, ἀλχάνι) εἶναι σκόνι παρασκευαζομένη ἐκ τῶν ξηρῶν φύλλων τοῦ φυτοῦ «λαουσονία ἢ λευκή», τοῦ παρ' ἀρχαίοις «Κύπρος», χρησιμοποιεῖται δὲ ὡς βαφικὴ οὐσία ὅπως καὶ τὸ μαζι, ἰδίως διὰ τὸ βάψιμον τῶν χειλέων, τῶν μαγουλῶν καὶ τῶν νυχιῶν, ὡς καὶ τῶν μαλλιῶν τῶν νεονύμφων.

3. *καναβύτα*, ἀλλαγῶν (π. χ. εἰς τὴν Ἐράτυραν) *καναβέτα* = ξύλινον κυτίον ὀρθογωνίου σχήματος ἐντὸς τοῦ οὐοῦ ἐποθετοῦντο δύο φιάλας οἴνου.

4. *πρώπκαστος*, ἡ ἔτυμολογία τοῦ Κ. Οἰκονόμου εἶναι ἐντελῶς ἀπίθανος. Μήπως πρόκειται περὶ τῆς λέξεως *πρωτόπλαστος* ἢ *πρό-πλαστος*;

— *Εὐχῆσου με, μαννοῦλα μου, νὰ πρωτοκοσκινίσω
μὲ μάννα καὶ πατέρα καὶ μὲ τὰ ἴνιὰ τὰδέροφια,
μὲ δεκοχτῶ ξαδέροφια.*

Τὴν δὲ ἐπαύριον, δηλαδὴ τὴν Παρασκευὴν, λίαν πρωτῶ, μοιράζουσι τὸ ζύμωμα εἰς ὄλους τοὺς παρευρεθέντας, διὰ νὰ εὔρουν τὰ νομίσματα καὶ τὸ δακτυλίδιον, τὸ ὁποῖον ὁ εὐρών προσφέρει εἰς τὸν γαμβρὸν καὶ λαμβάνει παρ' αὐτοῦ δῶρον. Πάλιν δὲ συνάγονται τὰ τεμάχια τῆς ζυμώσεως καὶ γίνεται ἡ μεγάλη ζύμωσις διὰ τὸν γάμον. Ἀκολουθῶς στέλλονται παρὰ τοῦ γαμβροῦ τὰ νυμφικὰ δῶρα διὰ τὸν γάμον, δηλαδὴ φόρεμα μεταξωτόν, καθρέπτης, ὠρολόγιον, κλειδώματα ἢ ζώνη κτλ., καὶ ἡ πομπὴ αὐτὴ συνοδεύεται μὲ τὰ μουσικὰ ὄργανα (*λαλούμενα*) καὶ μὲ *καναβύταν*. Ἐπιστρέφοντες δὲ φέρουσιν οἱ ἴδιοι τὰ δῶρα τῆς νύμφης πρὸς τὸν γαμβρὸν. Ἐπειτα ἐντὸς τῆς αὐλῆς γίνεται χορός, εἰς δὲ τὸ μέσον τίθεται δοχεῖον ὕδατος καὶ ἐπ' αὐτοῦ ὁ *πρώπκαστος* ἦτοι ἡ μεγάλη κολούρα, περὶ τῆς ὁποίας πρὸ ὀλίγου εἵπομεν. Ἀφ' οὗ περιέλθη τρις καὶ ὁ χορός, θλάται ὁ *πρώπκαστος* καὶ διαμοιράζεται εἰς πάντας, συγχρόνως δὲ ἀναμειγνύουσι διάφορα *τραγάλια* (*σταφίδες, σῦκα, μπλιμπλι*)¹⁾ μὲ μικρὰ νομίσματα καὶ μὲ ἄχυρα καὶ ὄλοι ὁμοῦ διασκορπίζουσι αὐτὰ εἰς ἓν μέρος, ὅπου τρέχουσι τὰ παιδιὰ νὰ συνάξουσιν καὶ αἴφνης σκεπάζονται ἐκεῖ μὲ μάλλινον ἐπίστρωμα (*βελέντζαν*), τὸ ὁποῖον ἐπίτηδες ρίπτει ὁ διασκορπίσας καὶ τὰ *τραγάλια*. Ὁ δὲ χορὸς παρατείνεται μέχρι νυκτὸς καὶ ἀπέρχονται εἰς τὰ ἴδια. Τὸ δὲ Σάββατον, ἐκτὸς τῆς ἄλλης ἐτοιμασίας, γίνεται καὶ ἡ πρόσκλησις τῶν συγγενῶν καὶ φίλων εἰς τὸν γάμον, ἰδιαιτέρως δὲ προσκαλεῖται μὲ *καναβύταν* καὶ *κολούραν* ὁ *νοῦνος* καὶ οἱ *μπράτιμοι* (ὁ ἀνάδοχος καὶ οἱ παρὰνυμφοί), τὸ δὲ περιεργὸν εἶναι ὅτι καὶ οἱ μελλόνυμφοί ἐπίσης προσκαλοῦνται μεταξύ των. Καὶ ὁ γαμβρὸς προσκαλεῖ τὴν νύμφην καὶ ἡ νύμφη τὸν γαμβρὸν μὲ *καναβύταν* καὶ *κολούραν*. Τὸ δὲ ἑσπέρας πλύνουσι τὴν νύμφην καὶ τραγουδοῦσι κατάλληλα ᾠσματα καθὼς καὶ τὴ νύκτα, ὅταν ξυρίζεται ὁ γαμβρός. Ἴδου ἓν ἐκ τῶν ᾠσμάτων τούτων :

*Ἄργ' ὁ μ' ξοράφι πέρν' ἀγάλια ἴγάλια,
τρίχα μὴ θαίσης, ὅτ' αὐτὴ ἡ τρίχα
εἶν' ἀγορασμένη καὶ ξαγορασμένη
κἀπ' σαρανταδυὸ ἄσπρα κ' ἓνα δακτυλίδι*

*
**

*Λούζεται τ' ἀρχοντόπουλο σ' ἓν' ἀργυρὸ λεγίνι,
μαρομπέρης τὸν μαρομπέριζι καὶ ὁ δοῦλος τὸν λούζει·*

1. *μπιμπλιά* = τὰ κοινῶς καλούμενα *στραγάλια*.

ἡ πάπια φέρνει τὸ νερό κ' ἡ χήνα τὸ σαπούνη
κ' ἡ μαργαριτοπρόσωπος φέρνει τὸ πιστιμάλι.

*
**

Ἄι κυρὰ συμπεθέρα, τ' εἶν' ἡ μάχη ὅπ' ἐπιασάμι;
μ' ἔστειλες τὸν σταυραῖτό σου καὶ μὲ πῆρε τὴν περδίκα.

Τὴν δὲ Κυριακὴν μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν δέχονται πρῶτον τὰς συγχαρητηρίους ἐπισκέψεις τῶν συγγενῶν καὶ φίλων. Ἐπειτα κατὰ τὴν ὠρισμένην ὥραν συνέρχονται οἱ κεκλημένοι εἰς τοῦ γαμβροῦ, ἀσπάζονται αὐτὸν καὶ τὸν δωρίζουν καὶ ἀναχωροῦν μετ' αὐτοῦ ἅπαντες, προηγουμένης τῆς μουσικῆς. Εἰς δὲ τὴν ἔξοδον τῆς οἰκίας ἢ μήτηρ τοῦ γαμβροῦ κενώνει ἀγγεῖον πλήρες ὕδατος καὶ ἀφίνει κατὰ γῆς μίαν ζώνην μὲ κλείδωμα, διὰ νὰ περάσῃ ὁ γαμβρός. Ἡ συνοδεία διευθύνεται πρῶτον εἰς τοῦ ἀναδόχου τὴν οἰκίαν διὰ νὰ παραλάβωσι αὐτὸν τιμῆς χάριν, ἔπειτα εἰς τοὺς δύο παρανύμφους καὶ ἀκολουθῶς πηγαίνουν νὰ πάρουν τὴν νύμφην. Ἐκεῖ ἀφ' οὗ φθάσουν γίνονται τὰ ἑξῆς: α) Παραλαμβάνεται ἡ προῖξ καὶ ἀποστέλλεται εἰς τοῦ γαμβροῦ. β) Ὁ ἱερεὺς παρουσιάζει δύο ὅμοια προικοσύμφωνα ὑπογεγραμμένα ὑπὸ τοῦ πατρὸς τῆς νύμφης καὶ ὑπ' αὐτοῦ, διὰ νὰ ἐπιμαρτυρήσωσιν αὐτὰ καὶ τινες ἐκ μέρους τοῦ γαμβροῦ, καὶ παραδίδει τὸ ἕτερον εἰς τὸν γαμβρόν, ἀνταμοίβοντα χρηματικῶς. γ) Γίνεται δεύτερος ἀρραβὼν κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον: Παρουσιάζεται ἐνώπιον τοῦ γαμβροῦ καὶ τῶν δύο παρανύμφων συγγενῆς τῆς νύμφης φέρων ἐπὶ τινος ἀπλάδος βασιλικὸν καὶ δακτυλίδιον καὶ λαμβάνων τὸν δακτύλιον ἀποτείνεται εἰς παριστάμενον συγγενῆ τοῦ γαμβροῦ καὶ τῷ λέγει τρις «δέξου τὸν ἀρραβῶνα τῆς ἀδελφῆς μου» π. χ. *Περιστέρας*· εἰς τὸν ἀδελφόν του *Πέτρον* «νὰ ζήσουν καὶ νὰ γεράσουν». Τὸ αὐτὸ δὲ κάμνει καὶ ὁ συγγενῆς τοῦ γαμβροῦ καὶ ἀνταλλάσσουν τὰ δακτυλίδια, ὁ δὲ γαμβρός λαμβάνει τὸν βασιλικὸν καὶ δωρίζει τὸν προσφέροντα. δ) Παρουσιάζεται ἄλλος ἐκ μέρους τῆς νύμφης φέρων κολούρα καὶ ἐπ' αὐτῆς κοχλιαρίον καὶ ποτήριον πλήρες οἴνου, ὁ δὲ γαμβρός ῥίπτει ἐντὸς τοῦ ποτηρίου νομίσματα, τὰ ὅποια δίδουν εἰς τὴν νύμφην ὡς δῶρα. Ἡ δὲ κολούρα χωρίζεται εἰς δύο καὶ τὸ ἥμισυ μετὰ τοῦ κοχλιαρίου παραλαμβάνει ὁ παρὰνυμφος διὰ νὰ θρέψῃ τὴν νύμφην τὴν ἐπαύριον. ε) Μετὰ τοῦτο ἔρχονται πάλιν ἐκ μέρους τῆς νύμφης μὲ ζώνην διὰ νὰ ζώσουν τὸν γαμβρόν, συγχρόνως δὲ παίζουν τὰ μουσικὰ ὄργανα. Εὐθὺς μετὰ τὸ ζώσιμον προσπαθεῖ ὁ ζώσας νὰ ἀνασηκώσῃ τὸν γαμβρόν, ὅστις χρεωστεῖ νὰ στηριχθῆ καλά, διότι ἄλλως θεωρεῖται ἀνάξιος. ς) Τελευταῖον ἔρχονται οἱ συγγενεῖς τῆς νύμφης καὶ ἀσπάζονται τὸν γαμβρόν καὶ τὸν δωρίζουν. Καὶ τοιουτοτρόπως μόλις καὶ μετὰ βίας ἔγινε ἔτιμος ὁ κύρ γαμβρός, διὰ νὰ ξεκινήσῃ διὰ τὰ στεφανώματα.

Ἄλλ' ἐνῶ αὐτὰ γίνονται εἰς τὸν γαμβρὸν ἄλλοι καὶ ἄλλαι εἰς τὸ δωμάτιον τῆς νύμφης¹⁾ δὲν μένουσιν ἀργοὶ καὶ ἐκεῖνοι. Ἐκεῖ πάλιν « σκεπίζουσιν τὴν νύμφην », ²⁾ τὴν ἀποχαιρετοῦν καὶ τὴν δωρίζουσιν. Ἡ δὲ σκηνὴ αὕτη εἶναι τῷ ὄντι συγκινητικὴ καὶ βλέπει τις ἀπὸ πολλῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς νὰ θέουσι ἄφθονα δάκρυα, τὰ ὅποια δὲν ἤξεύρω, ἂν πρέπει νὰ ὀνομάσω χαρᾶς δάκρυα ἢ θλίψεως μᾶλλον διὰ τὸν ἀποχωρισμὸν. Ἐπὶ τέλους ἔρχονται οἱ τοῦ γαμβροῦ παρὰ νύμφου, ἀλλάσσουν τὰ ὑποδήματα τῆς νύμφης, (ἢ ὅποια) δωρίζει τοὺς παρὰ νύμφου καὶ αὐτὸ ἐξαγοράζει δῆθεν (καθὼς λέγουσιν) τὴν νύμφην καὶ λαμβάνει αὐτήν. Ἀναχωρεῖ λοιπὸν ἡ νύμφη διὰ τὰ στεφάνωματα. Ἐνῶ δὲ ἐξέρχεται τῆς πατρικῆς οἰκίας, ὄπισθεν παρακολουθῶν ὁ γαμβρὸς ἐπιρρίπτει εἰς αὐτὴν διάφορα ζαχαρικά (τὰ καταχύσματα τῶν ἀρχαίων). Ἡ δὲ μήτηρ τῆς νύμφης κενώνει καὶ αὐτὴ ἀγγεῖον πλήρες ὕδατος εἰς τὴν ἔξοδον τῆς οἰκίας, ἐν ᾧ μέλλουσιν νὰ διαβῶσιν οἱ μελλόν νύμφου. Προχωρεῖ ἐπομένως ἡ συνοδεία ὀλίγον κατ' ὀλίγον, διότι ἡ νύμφη ὡς νύμφη μόλις περιπατεῖ. Προηγεῖται δὲ ἡ μουσικὴ παιζουσα ἐπινίκιον ᾄσμα. Ὅταν δὲ πλησιάσῃ ἡ νύμφη εἰς τὴν ἐκκλησίαν, προλαμβάνει ἡ μήτηρ τοῦ γαμβροῦ καὶ τὴν ἐρωτᾷ τρίς: « τᾶχεις νύμφη τὰ παπούτσια; » Ἡ πτωχὴ ἡ νύμφη μένει πάντοτε ὡς ἰχθὺς ἄφωτος. Εἰσέρχονται τέλος πάντων ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ, ὅπου τελεῖται πρῶτον ὁ ἀρραβῶν θρησκευτικῶς καὶ ἔπειτα τὸ ἱερὸν μυστήριον τοῦ γάμου. Ὅστε ἐκεῖ πέρα γίνονται τρία εἶδη ἀρραβῶνος. Μετὰ τὸ στεφάνωμα δὲ οἱ νεόνυμφου συμβαδίζοντες κατ' ὀλίγον φθάνουσιν εἰς τὴν οἰκίαν, ὅπου ἡ μήτηρ πάλιν τοῦ γαμβροῦ προὔπαντᾷ αὐτοὺς καὶ φέρουσα θέτει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἀμφοτέρων δύο ἄρτους (ψωμιά). Ὁ δὲ ἀνάδοχος ἴππει ἐπὶ τῆς στέγης τὸ κἀνιστρον, ἐν ᾧ εἶχε θέσει προηγουμένως τὰ στέφανα, λαμπάδες καὶ ὅ,τι ἄλλο ἐχρειάσθη εἰς τὸ στεφάνωμα. Μετὰ ταῦτα οἱ μὲν προσκεκλημένοι κἀθηνται παρὰ τὰς ἡτοιμασμένας τραπέζας καὶ εὐωχοῦνται, οἱ δὲ νεόνυμφου, εἰσελθόντες εἰς τὸν νυμφικὸν θάλαμον, καὶ παρακἀθηνται εἰς τὸ ἐν γόνυ, ἔχοντες ἀνορθωμένον τὸ ἕτερον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου θέτουσι τεμάχιον ζαχάρως καὶ ἀμιλλῶνται, ποῖος, ἀφ' οὗ λάβη διὰ τοῦ στόματος καὶ φάγη τὸ ζάχαρι θὰ σηκωθῆ πρότερον (τὸ ζάχαρι αὐτὸ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ μῆλον, κυδῶνιον τῶν ἀρχαίων).

Μετὰ τὴν εὐωχίαν δὲ πρὸς τὸ ἑσπέρας ἐξέρχονται εἰς δημόσιον μέρος, ὅπου γίνεται ὁ τρανὸς λεγόμενος χορός· καὶ συρρεῖ πλῆθος λαοῦ. Ἐρχονται δὲ καὶ ἐκ μέρους τῆς νύμφης ἐπὶ τὸ αὐτό. Ὁ ἀνάδοχος δὲ ἢ ὁ πατὴρ τοῦ

1. γαμβρὸν, ἄλλα καὶ ἄλλα συμβαίνουσιν εἰς τὸ δωμάτιον τῆς νύμφης· δὲν μένουσιν ἀργοὶ οἱ ἄνθρωποι . . . Οὕτω εἶχε τὸ κείμενον προηγουμένως· κατόπιν διεγράφησαν αἱ δι' ἡμιμαύρων στοιχείων σημειούμεναι λέξεις καὶ ἀντεκατεστάθησαν διὰ τῶν ἐν τῷ ἄνω κειμένων.

2. σκεπίζουσιν τὴν νύμφην = τῆς ἐπιθέτουσιν τὴν σκέπη, δηλαδὴ τὸ βέλλο.

γαμβροῦ ἢ ἄλλος ἐπίσημος ἐκ τῶν προσκεκλημένων εἶναι ὁ ἀρχηγὸς τοῦ χοροῦ (σέρνει τὸν χορὸν). Ἐφ' οὗ καταταχθῶσι καὶ οἱ νεόνυμφοι καὶ διαπεράσει ἕκαστος ἐπόμενος τὴν δεξιὰν ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ βραχίονος τοῦ προηγούμενου, ἀρχίζουσι τὸν χορὸν μὲ ρυθμὸν πολὺ βραδύν, σεμνὸν καὶ τραγωδοῦντες τὸ ἐξῆς ᾄσμα, τὸ ὁποῖον καὶ ἡ μουσικὴ ἀκολουθεῖ :

Ἐβγαῖτ' ἀγόρια στὸ χορὸ, κορᾶσια στὰ τραγοῦδια
 νὰ ἰδῆτε καὶ νὰ μάθετε, πὼς πιάνεται ἡ ἀγάπη.
 Ἀπὸ τὰ μάτια πιάνεται, στὰ χεῖλη κατεβαίνει,
 ἀπὸ τὰ χεῖλη στὴν καρδιά καὶ στὴν καρδιά δριζώνει.

Ἀκολούθως τραγωδοῦν τὸ ἐξῆς ἐπιτόπιον καὶ ἱστορικὸν ᾄσμα ἀναφερόμενον εἰς τὴν ἐποχὴν, ὅτε οἱ Ἄλβανοὶ ἐφορμήσαντες νὰ λεηλατήσουν τὴν Σιατίστην εὗρον ἰσχυρὰν ἀντίστασιν καὶ ἔφυγον κατρηχυμένοι. Ὑπῆρξε δὲ τότε Σανούκου τις γυνὴ πλουσία καὶ ἥρωικὴ ἐνθαρρύνουσα τοὺς μαχομένους συμπολίτας κατὰ τῶν Ἀλβανῶν.

Στὸν "Αἰ - Θανάση τὴν ἀδλή,
 χρυσὸν πουλάκι στέκει καὶ λαλεῖ,
 ἀηδονολαλεῖ καὶ λέει
 τὸν κῆρ Δογοθέτη λέγει :

— Ἐτὰ πεντ' ἀλώνια βάλλαν τὴν βουλή
 οἱ Ἀρβανίταις κ' οἱ ἄρματωλοὶ
 τὴν Γιράνεια νὰ πατήσουν
 καὶ ἄρχοντας νὰ μὴν ἀφήσουν.
 Στὸ Γρεβενὸ γευμάτ'σαν
 καὶ στὸ γεφύρι σταμάτ'σαν
 καὶ στὴν ἄκρ' ἀπ' τὸ γεφύρι
 ἔστησαν χρυσὸ τσαντήρι.
 Ἄνοιξαν τὰ μπαϊράκια τους,
 δὲν ξεύρουν οἱ μαῦροι τὰ φαρμάκια τους,
 δὲν τὸ ξέρουν οἱ καῦμένοι
 πὼς θὰ γυρίσουν λαβωμένοι.
 Κυρὰ Σανούκου πὲς τὲς βάγες σου
 νὰ διώξουν τὲς φυλενάδες σου,
 διώξε τες νὰ πᾶν ἐκεῖθι
 νὰ πατήσωμεν τὸ σπίτι.

— Δὲν Σᾶς φοβοῦμαι σκυλαρβανιτιά,
 τ' ἔχω τὰ σπίτια μου παρὰ ψηλά,
 μὲ μολύβι σκεπασμένα
 καὶ μὲ μάρμαρα στρωμένα.

Ἔχω τὲς βάγες μου, πὸν μὲ βοηθοῦν,
 νὰ δύνουν φουσέκια καὶ νὰ πολεμοῦν,
 ἔχω καὶ τὰ παλληκάρια ἔτοιμα σὰν τὰ λεοντάρια.
 Σύρτε στὸν πάνω μαχαλὰ
 νὰ πάρτε δικέλια καὶ τσαπιά·
 σύρτε στὸν Καρυδογιάννη
 νὰ τοῦ πάρτε τὸ τηγάνι.

Ὁ χορὸς τελειώνει ἀφ' οὗ σχηματισθῆ ἕκ τρίτου ὁ κύκλος αὐτοῦ καὶ ἀπέρχονται οἱ πλεῖστοι εἰς τὰ ἴδια, οἱ δὲ πλησιέστεροι συγγενεῖς συνοδεύουσι τοὺς νεονύμφους μέχρι τῆς οἰκίας καὶ μετὰ μικρὸν ἀναχωροῦν καὶ αὐτοί.

Τὴν Δευτέραν, μὲ τὸ ἐξεγερτήριον ἄσμα, ἐτοιμάζεται πρόγευμα, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ παράνυμφος τρέφει τὴν νύμφην μὲ τὸ ἥμισυ τῆς κολούρας καὶ μὲ τὸ κοχλιάριον, τὰ ὁποῖα εἶχε παραλάβει χθὲς ἐν τῇ πατρικῇ τῆς νύμφης οἰκίᾳ. Ἀκολουθῶς κατὰ τὴν ὥραν τοῦ γεύματος βγάζουν τὴν νύμφην στὸ πηγάδι, ὅπου προσκυνεῖ τρις καὶ ρίπτει, τὸν ὃν φέρει ἐπὶ τοῦ στόματος ὀβολόν. Ἐπειτα ἔρχεται πρὸς τὸν περιμένοντα γαμβρὸν καὶ τῷ ῥίπτει *νίψιμον*,¹⁾ αὐτὸς δὲ τῇ προσφέρει πάλιν δῶρον οἰονδήποτε, ζώνην ἢ δακτυλίδιον ἢ ὅ,τι ἄλλο. Τὸ δὲ συμπόσιον καὶ ὁ τρανὸς ὁ χορὸς γίνεται ὅπως τὴν προτεραίαν, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι προηγοῦνται εἰς τὸν χορὸν ὁ πατήρ τῆς νύμφης καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτῆς.

3. Ἐπιστροφία

Τὰ αὐτὰ περίπου συμβαίνουν καὶ τὴν Τρίτην, ἀλλὰ τὸ ἑσπέρας ἐπιστρέφει μετὰ τοῦ γαμβροῦ ἢ νύμφη εἰς τὴν πατρικὴν οἰκίαν τῆς, συνοδευομένη καὶ ὑπὸ τῶν συγγενῶν τοῦ γαμβροῦ καὶ μένουσιν ἐκεῖ μέχρι τοῦ Σαββάτου. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ἡ νύμφη τὴν μὲν Τετάρτην λαμβάνει ἐκ τῆς πατρικῆς οἰκίας μικρὰν φιάλην μὲ ῥακὴν καὶ ἔλθοῦσα αὐτὴ μόνον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ κενώνει ἐκεῖ τὴν φιάλην καὶ πάλιν τὴν γεμίζει ῥακὴν ἀπὸ τοῦ γαμβροῦ καὶ ἐπιστρέφει αὐθημερὸν εἰς τὴν πατρικὴν τῆς οἰκίαν. Ἐπισκέπτονται δὲ οἱ νεόνυμφοι μέχρι τοῦ Σαββάτου τοὺς πλησιεστέρους συγγενεῖς τῆς νύμφης. Τὸ δὲ ἑσπέρας γίνονται τὰ οὕτω λεγόμενα «*ἐπιστροφία*». Προσκαλοῦνται οἱ πλησιέστεροι συγγενεῖς τοῦ γαμβροῦ καὶ εὐωχηθέντες εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης συνοδεύουσι τοὺς νεονύμφους τραγωδοῦντες τὸ ἑξῆς ἄσμα:

1. *νίψιμον* = τὸ νερό, τὸ ὁποῖον ρίπτει ἡ νύμφη εἰς τὴν μέλλουσαν νὰ χρησιμεύσῃ διὰ τὸ πλύσιμον τοῦ γαμβροῦ λεκάνην, κατὰ τὴν ἀντίληψιν τοῦ λαοῦ ὡς σημεῖον δῆθεν ὑποταγῆς.

Ἔνα Σαββάτο τ' ἀργά, τὴν Κυριακὴ τὸ γιόμα
 ὅλοι μ' ἔδιωχναν, καὶ ὅλοι μοῦ λέγουν φεύγα,
 ὡς καὶ ἡ μάνα μου καὶ αὐτὴ μοῦ λέγει φεύγα.
 Φεύγω κλαίοντας καὶ δλοπαραπονοῦντας
 παίρνω τὸ στρατί, τ' ἀραιὸν τὸ μονοπάτι,
 βρίσκω ἴνα δενδρί, τὸ λέγουν κυπαρίσσι,
 στέκω τὸ ῥωτιῶ καὶ τὸ πολὺ - ξετάζω:
 «Δεῖξαι μου δενδρί, τὸ ποῦ θὰ μείνω βράδω

Μὲ τὰ «ἐπιστροφή» τελειώνει καὶ ὁ γάμος, διαρκῶν δύο ἑβδομάδας. Τὴν ἐπιούσαν Κυριακὴν μετὰ τὴν ἐκκλησίαν οἱ πλησιέστεροι πάλιν συγγενεῖς συνοδεύουσι τοὺς νεονύμφους εἰς τὰς ἐπισκέψεις καὶ διευθύνονται πρῶτον εἰς τοῦ ἀναδόχου, ἔπειτα εἰς τοῦ παρανύμφου καὶ ἀκολούθως εἰς τοὺς ἄλλους. Αἱ δὲ ἐπισκέψεις αὐτῶν παρατείνονται ἐπὶ ἓνα μῆνα, ἕως ὅτου νὰ συμπληρωθῶσιν.

4. Τοιαῦτα περίπου εἶναι τὰ κυριώτερα ἤθη καὶ ἔθιμα τοῦ γάμου ἐν Σιατίστῃ, τὰ ὁποῖα ἀτελῶς καὶ ἐπιτοχάδην νὰ σκιαγραφῆσω μόλις μοὶ ἐδόθη καιρὸς ἀπὸ τῆς τακτικῆς ἐργασίας μου, εἰς δὲ τὰς πέριξ κωμοπόλεις καὶ ἐπαρχίας τῆς Καστορίας καὶ Κοζάνης παραλλάσσουσι, ποῦ μὲν περισσότερο, ποῦ δὲ ὀλιγώτερον. Ἄλλὰ καὶ ἐντὸς τῆς Σιατίστης πρὸ καιροῦ ἤρχισαν νὰ παραμελοῦνται ὑπὸ τῆς ἀνωτέρας τάξεως καὶ δὲν εἶναι παράδοξον καὶ ἡ μέση τάξις νὰ συνηθίσῃ κατ' ὀλίγον νὰ τὰ παραμελῇ. Ὡστε καλὸν εἶναι νὰ διασωθῇ τοῦλάχιστον μία περιγραφή αὐτῶν, ἀκριβεστέρα βεβαίως ἀπὸ τὴν παροῦσαν, ὅπως ἀποδεικνύει τοῦλάχιστον τὴν γνησιότητα τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν καταγωγῆς ἐκ τῆς ὁμοιότητος τῶν ἐθίμων πρὸς τὰ τῶν ἀρχαίων.

Ἐὰν δὲ ἡ ὁμοιότης αὕτη εἶναι μικρὰ ἢ μεγάλη, ποῖα δηλαδὴ ἐκ τῶν ἐθίμων τούτων ἔχουσι γνησίαν τὴν ἐλληνικὴν καταγωγὴν, ποῖα εἶναι ἀποδεκτὰ καὶ ὠφέλιμα καὶ ποῖα ἄχρηστα καὶ ἀπορριπτέα, ποῖα παρεισέφρησαν ἐκ τῆς ἐπιμεξίας μετὰ τῶν διαφόρων ἐθνῶν κατὰ τὸ μακρὸν διάστημα τοσοῦτων αἰώνων καὶ ὁποῖα τις ἢ τοιαύτη καταγωγὴ, ἀναντιρρήτως ἢ ἔρευνα αὕτη ἀνήκει εἰς ἄνδρας ἐντρίβοντας περὶ τὴν ἀρχαιολογίαν καὶ ἔχοντας εἰδικότητα εἰς τὸ ἔργον. Ἄλλ' ἔὰν οὗτοι δύνανται, ὡς δεξιὸι καλλιτέχναι, νὰ κατεργάζονται τὴν ὕλην τῆς ἀρχαιολογίας, ἄρά γε οἱ πανταχοῦ λόγιοι, εἴτε διδάσκαλοι εἴτε μὴ, δὲν δύνανται καὶ αὐτοὶ συνάγοντες τὴν ὕλην ταύτην ὡς ἐθνικὸν κειμήλιον νὰ παραδώσωσιν αὐτὴν πρὸς ἐπεξεργασίαν; Εἴτε μικρὰ, εἴτε μεγάλη θεωρηθῇ ἡ ὠφέλεια ἢ ἐκ τούτων, εἶναι ὅμως ἐθνικὴ ὠφέλεια καὶ ὡς τοιαύτην πᾶς φιλόπατρις ὀφείλει νὰ ἐπιδιώξῃ αὐτήν, ὅσον δύνανται, ἔστω καὶ σμικρὸν λίθον φιλοτιμούμενος νὰ συνεισφέρῃ εἰς τὸ μέγα τῆς ἀναγεννωμένης Πατρίδος οἰκοδόμημα, ἔστω καὶ δύο μόνον ὄβολους νὰ δώσῃ εἰς τὸ ἄγερὸν αὐτῆς Γαζοφυλάκιον.

Τὸ πρωτότυπον τοῦ κατωτέρω δημοσιευομένου Κανονισμοῦ Ἀρραβῶνων ἐν Σιατίστῃ σώζεται εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Τμήμα Χειρογράφων, εἰρίσκεται δὲ μεταξὺ τῶν ἐγγράφων συλλογῆς ἀγορασθείσης ἀπὸ τοὺς ἀπογόνους τῆς ἐν Γερανεῖα τῆς Σιατίστης παλαιᾶς οἰκογενείας τῶν Τουρουντζα. ¹⁾

Κανονισμὸς τῶν Ἀρραβῶνων ἐν Σιατίστῃ

Ἄρθρον Α'. Ἡ προῖκα δὲν χαλνᾷ καὶ ἐν καιρῷ ἐπιστροφῆς δὲν ἠμπορεῖ νὰ λείψῃ τὸ παραμικρόν, ἀλλ' ἐπιστρέφεται ὡς δίδεται, ἀφοῦ γίνῃ ἡ δικάια αὔξησις καὶ ἐλάττωσις.

Ἄρθρον Β'. Τὸ προικοσύμφωνον πρέπει νὰ συντάσσῃται καὶ ὑπογράφῃται ὑπὸ τοῦ ἐνορίτου Ἱερέως καὶ νὰ μαρτυρῆται ὑπὸ ἀξιοπίστων μαρτύρων.

Ἄρθρον Γ'. Νὰ τίθηται εἰς τὸ προικοσύμφωνον ἡ τιμὴ ἐκάστου ἐνδύματος καὶ πράγματος.

Ἄρθρον Δ'. Τὰ δῶρα, τὰ ὁποῖα ἡ νέα ἐπὶ τοῦ γάμου προσφέρει εἰς τὰ πενθερικά της καὶ τοὺς συγγενεῖς αὐτῶν, ἐπειδὴ δὲν λογίζονται προῖκα, νὰ μὴ ἐγγράφονται εἰς τὸ προικοσύμφωνον.

Ἄρθρον Ε'. Χρεωσιεὶ ὁ νέος νὰ φυλάττῃ σημείωσιν μὲ μαρτυρίας, τὰ ὅσα ἐκ τῶν δώρων καὶ τοῦ χειροφιλήματος συνάξει ἢ νέα χρήματα.

Ἄρθρον ΣΤ'. Ὅταν οἱ γονεῖς προικίζουσι τὴν νέαν ἢ μὲ χωράφιον ἢ μὲ ἀμπέλιον ἢ μὲ ὄσπριον χρεωστοῦσι νὰ ἐγγράφωσι τοῦτο εἰς ὄνομα τῆς θυγατρὸς των μὲ τὸ προσῆκον ταπὶ ἢ χοιτζέτι.

Ἄρθρον Ζ'. Τὸ λεγόμενον **νάχι** ²⁾ νὰ γράφῃται δητῶς εἰς ὄνομα τῆς νέας, ὁ δὲ νέος λαμβάνων τοῦτο εἰς χεῖρας νὰ δίδῃ ἀσφάλειαν.

Ἄρθρον Η'. Ὁ ἐνορίτης Ἱερεὺς νὰ λαμβάνῃ τὸ δακτύλιον καὶ μετὰ τῶν συγγενῶν τοῦ νέου νὰ ἀπέρχῃται εἰς τὸ ὄσπριον τῆς νέας, ἐκεῖθεν δὲ λαμβάνων τὸ τῆς νέας δακτύλιον, νὰ ἐπιστρέφῃ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ νέου.

Ἄρθρον Θ'. Ἀπαγορεύεται ἡ κακὴ καὶ ἄτοπος συνήθεια τοῦ νὰ συχράζωσι οἱ νέοι πρὸ τοῦ γάμου εἰς τὰς οἰκίας τῶν νεανίδων.

Ἄρθρον Ι'. Πᾶν προικοσύμφωνον καὶ πᾶς ἀρραβῶν, μὴ γενόμενος κατὰ τὴν ἔννοιαν τῶν ἀνωτέρω ἀρθρῶν ἀπὸ Αἡς Ἰανουαρίου 1867, θεωρεῖται ἄκυρος καὶ ἀνίσχυρος παρὰ τῇ ἱερᾷ Μητροπόλει.

Ἄρθρον ΙΑ'. Πᾶν βρέφος ἄρσεν ἢ θῆλυ θέλει ἐγγράφεται πρὸ τοῦ Βαπτίσματος εἰς τὸ Μητροῶν τῆς ἱερᾶς Ἐκκλησίας, οἱ δὲ γονεῖς καὶ ἀνάδοχοι θέλουσι πληρῶναι ἀνά ἓν γρόσιον πρὸς ὠφέλειαν τῶν κοινῶν καταστημάτων.

Τῆς 15 Ἰανουαρίου 1867.

Ὁ Σισανίου Ἀλέξανδρος ἀποφαίνεται

1. Περβλ. Α. ΣΙΓΑΛΑ, Ἀρχεῖα καὶ Βιβλιοθήκαι Δυτικῆς Μακεδονίας (Θεσ/νίκη 1939) σελ. 118 καὶ 181:— 2. Ἡ εἰς χρῆμα προῖκα, ἢ ἄλλως καλουμένη *τράχωμα*.

Είδοποιητήριον στέψεως ἐκ Κλεισούρας

Εἰς τὴν Κλεισούραν ὑπῆρχεν ἄλλοτε συνήθεια νὰ εἰδοποιοῦν οἱ γονεῖ-
 τοῦ γαμβροῦ πρὸ τῆς στέψεως γραπτῶς τοὺς γονεῖς τῆς νύμφης, ποίαν ἀκρις
 βῶς ὥραν θὰ μεταβῇ ἢ « συνοδεία » τοῦ γαμβροῦ, ἵνα παραλάβῃ ταύτην ἐκ
 τῆς πατρικῆς οἰκίας. Πανομοίωτον μετὰ μεταγραφῆς ἑνὸς τοιούτου εἰδο-
 ποιητηρίου, εὐγενῶς παραχωρηθέντος ὑπὸ τῆς ἐκ Κλεισούρας παλαιᾶς οἰκο-

γενείας Κωνσταντίνου Βούτσια καὶ τοῦ φίλου κ. Κωνσταντίνου Ἀργυροπούλου, δημοσιεύομεν ἐνταῦθα.

Τὸ πρωτότυπον ἔχει μέγεθος 0,60 ὑψ. × 0,49 πλ., φέρει διακόσμησιν ἐγχρωμον μετ' εἰκόνων τινῶν, ὡς δύναται τις νὰ παρατηρήσῃ ἐπὶ τοῦ παρατιθεμένου πανομοιοτύπου. Κατὰ τὸν καθορισμὸν τῆς ὥρας ὠρισμένως ἐκ παραδρομῆς ἐγράφη 4^{ην} π. μ. ἀντὶ 4^{ην} μ. μ. Τὰ σημεῖα Κ. Γ. Β. εἶναι τὰ ἀρχικά τῶν ὀνομάτων *Κωνσταντίνος Γεωργίου Βούτσια*, τὰ Μ. Ν. Ν. τῶν *Μαρία Νικολάου Νέσσα*, τὰ δὲ Ν. Α. Σ. Κ. τῶν *Νικόλαος - Ἀθηνᾶ, Σίμος-Κατίνα*. Ὁ Σίμος Σιμώτας ἦτο ἀδελφὸς τῆς Ἀθηνᾶς συζύγου τοῦ Νικολάου Νέσσα, ἐπειδὴ δὲ ἦτο ἄτεκνος, ἀνέλαβεν οὗτος τὴν ἀνατροφὴν καὶ προικοδότησιν τῶν τέκνων τῆς ἀδελφῆς τοῦ Ἀθηνᾶς· διὰ τοῦτο καὶ προσφωνεῖται ἐνταῦθα μετὰ τῶν γονέων τῆς νύμφης Μαρίας.

Κ. Γ. Β.

Μ. Ν. Ν.

Σεπτεμβρίου 29 : 1896

Προσφιλεῖς συγγηδιστὰὶ Ν. Α. Σ. Κ.

Γνωστοῦ τυγχάνοντος ὑμῖν, ὅτι αὔριον Κυριακῇ 29ῃ φθίνοντος κοινῇ ἀποφάσει καὶ συγκαταθέσει τελεσθήσεται ἡ στέψις τοῦ υἱοῦ ἡμῶν **Κωνσταντίνου** μετὰ τῆς πεφιλημένης θυγατρὸς ὑμῶν δεσποινίδος **Μαρίας** παρακαλεῖσθε, ὅπως περὶ ὥραν 4^{ην} π. μ. εὐτρεπίσαντες καὶ καλλωπίσαντες τὴν πεφιλημένην ἡμῖν νύμφην συνῶδὰ τοῖς παρ' ἡμῖν ἦθεσι καὶ ἐθίμοις ἔχητε αὐτὴν ἐτοίμην, καθόσον τότε ἐλεύσεται ἡ πομπωδῶς ὑφ' ἡμῶν ἀποσταλθεῖσα σὺν νηδεῖα ἵνα παραλάβῃ αὐτὴν κατὰ τὰ παρ' ἡμῖν νενομομιμένα πρὸς τέλει τοῦ μυστηρίου.

Ἄνευ ἐτέρου διατελοῦμεν εὐχόμενοι τοῖς μὲν νεονύμφοις αἰσίαν τὴν στέψιν, καλὴν στερέωσιν, εὐτεκνίαν καὶ οἰκογενειακὸν βίον ἀνέφελον, ὑμῖν δ' ὁμοίας τελετὰς καὶ ἐπὶ τῶν ὑπολειπομένων τέκνων ὑμῶν.

Ἐν Κλεισούρᾳ τῇ 28ῃ Σεπτεμβρίου 1896. Οἱ γονεῖς

Στέφανος Βούτσια
Σοφία Βούτσια